

Žemėvaldos kaita Kamajų valsčiuje 1861–1939 metais

Jonas Šedys

Lietuvos valstybės istorijos archyve (toliau – LVIA) ir Lietuvos centriniame valstybės archyve (toliau – LCVA) saugoma nemažai bylų su duomenimis apie Kamajų valsčiaus kaimų žemę. Bandau šių bylų duomenis susisteminti ir pateikti plačiam skaitytojų ratui. Nors apie daugelį kaimų nepavyko rasti duomenų, tačiau manau, kad surinkti duomenys gana aiškiai parodo bendras žemėvaldos kaitos tendencijas.

Rusijos caras Aleksandras II 1861 metų vasario 19 dienos Manifestu panaikino baudžiavą (Mažoji lietuviškoji tarybinė enciklopedija, t. 1, Vilnius, 1966, p. 166). Manifestas teisiškai panaikino baudžiauninkų priklausomybę dvarininkams. Buvusių baudžiauninkų nebebuvo galima pirkti, parduoti, mainyti, dovanoti. Jie tapo laisvais žmonėmis, o iki tol juk būta dvarininkų, kurie baudžiauninkų nelaikė žmonėmis. Tačiau kitais atžvilgiais krašte niekas nepasikeitė. Mat Manifestu privalomi santykiai tarp dvarininkų ir valstiečių, įskaitant lažą, palikti dvejiems metams.

Antras realus žingsnis iš baudžiovos – žemės išpirkimas. 1863 m. kovo 1 d. vidaus reikalų ministro P. Valujevo iniciatyva buvo nustatytas privalomas žemės išpirkimas Lietuvoje (Jučas M., Mulevičius L., Tyla A. *Lietuvos valstiečių judėjimas 1861–1914 metais*, Vilnius, 1975, p. 50). Kaip vyko žemės išpirkimas būsimos Kamajų valsčiaus ribose, aprašyti neįmanoma, nes archyvuose nepavyko rasti žemės išpirkimo dokumentų (veikiausiai jie neišlikę). Tačiau kai kurios šių dokumentų detalės (išrašai) pateikiamos kaimų skirstymo į vienkiemius bylose tiek Stolypino reformos, tiek ir tarpukario Lietuvoje vykdytos, kartais vadinamos Krupavičiaus, reformos metu. Lengviausia išsipirkti žemę buvo valstybinių dvarų valstiečiams, nes nebuvo asmenų, suinteresuotų trukdyti ši procesą. Tai **Nečionių (Nečiūniškių)** kaimo valstiečiai žydai, pradėję žemės išpirkimą 1869 metais (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 6327). Dar yra nuorodų, kad valstybinių valstiečių gyventa **Merkių** (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 2556), **Narbūčių** (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 6131) ir **Žliubų** (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 101) kaimuose.

Iš Mažėikiškio dvaro (dvarininkas Abeliardas Sesickis) nuo 1870 m. lapkričio 1 d. per 49 metus žemę išsipirko **Prōčkių** kaimo ūkininkai: 4 po 15,5 dešimtines¹ ir 5 po 3 dešimtines (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 6148). Iš Gūdiškio dvaro (dvarininkas Kajetonas Salmanovičius) nuo 1870 metų lapkričio 1 dienos žemę pradėjo išsipirkti **Tytėlių** kaimo gyventojai: 8 ūkininkai po 18 dešimtinių 2 000 sieksnių², 3 asmenys – 110, 125 ir 200 sieksnių (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 6208). Iš Rokiškio dvaro **Petkūnų** kaimo 3 ūkininkai išpirko: 14 dešimtinių 1 362 sieksnius, 14 dešimtinių 1 363 sieksnius, 29 dešimtines 326 sieksnius ir kartu 3 dešimtines 87 sieksnius ganyklų (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 6154). Visais kitais atvejais nenurodyta nei buvęs žemės savininkas, nei išpirkimo pradžios data, tik išpirktos žemės plotas: **Žeimių** kaime 8 ūkinin-

¹ Dešimtinė – 1,09 ha.

² Sieksnis – 2,13 m, kvadratinis sieksnis ~4,54 m².

kai po 16,40 ha (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 6321), **Naujāsodės** kaime 19 ūkininkų po 16 dešimtinių (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 6127), **Vaitkūnų** kaime 24 ūkininkai po 17,5 dešimtinių (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 5796), **Pašilės** kaime 3 ūkininkai po 18 dešimtinių (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 5779), **Gučiūnų** kaime 38 ūkininkai po 18 dešimtinių (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 5774), **Rimšionių** kaime 13 ūkininkų po 20 ha (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 5791), **Minčiūnų** kaime 8 ūkininkai po 18,5 dešimtinių (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 6449), **Petraukos** kaime 2 ūkininkai po 19 dešimtinių (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 5787), **Mikniūnų** kaime 16 ūkininkų po 20 dešimtinių, 14 mažžemių nuo 0,18 iki 6,5 dešimtinių (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 5786), **Juodonių** kaime 16 ūkininkų po 20 dešimtinių, 6 asmenys po 3 dešimtines ir bendrai 30 dešimtinių ganyklų ir 27 dešimtines nenaudojamos žemės (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 6068), **Krỹlių** kaime 14 ūkininkų po 20,5 dešimtinių (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 5777), **Verksnionių** kaime 15 ūkininkų po 21 dešimtine (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 5778), **Kuokšių** kaime 12 ūkininkų po 23,5 dešimtines, 1 ūkininkas 18 dešimtinių (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 5789), **Narbūčių** kaime 3 ūkininkai po 23,5 dešimtines, 2 asmenys po 3 dešimtines, 1 asmuo 1,96 dešimtines, 2 asmenys kartu 0,5 dešimtines (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 6131), **Žliubų** kaime 3 ūkininkai po 29 dešimtines 1743 sieksnius (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 6232), **Vabōlių** kaime 6 ūkininkai po 37,40 ha (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 5793), **Mažeikiškio** kaime 3 ūkininkai: 30,25 dešimtines, 40,25 dešimtines ir 70,5 dešimtines (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 6310). Beje, būta ir tokių, kuriems žemės išsipirkti nereikėjo. Tai **Juřkiškio** kaimo gyventojai Jonas Mirskis, valdęs 61,2 ha žemės, Benediktas Orda – 30,6 ha ir Jurgis Orda – 30,6 ha. Tikėtina, kad tai buvę Lietuvos bajorai, kurių bajorystės caro valdžia nepripažino ir vadino juos viensėdininkais.

Trečias labai svarbus etapas kelyje iš baudžiavos – tai kaimų (užsienių, viensėdžių) žemės atribojimas nuo dvarų žemės. Archyvuose surinktus šio etapo duomenis pateikiu chronologine tvarka – taip geriau matyti, kaip sunkiai ir iš lėto šis procesas vyko. 1870 metais matininkas Burliandas nuo Trumponių dvaro (dvarininkai Kamenskis ir Rutkovskaja) atskyrė I eilę **Trūmponių** kaimo žemių – 39 dešimtines 860 sieksnių, tarp jų sodybos 1 dešimtinė 2199 sieksniai, arimai 24 dešimtines, pievos 7 dešimtines 1880 sieksnių, ganyklos 4 dešimtines 1747 sieksniai, smėlynai 2344 sieksniai, keliai 1560 sieksnių. Trumponių kaimo ūkininkai atskyrimo dokumentus pasirašyti atsisakė. Galima juos suprasti – įrašas „I eilė“ parodo, kad dalis kaimo žemių liko dvarininkams (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 2906). 1873 m. gegužės 1 d. matininkas Ignotas Liausas nuo Salū dvaro (dvarininkai Tyzenhauzai) atskyrė **Gučiūnų** kaimui 765 dešimtines 1 320 sieksnių žemės, iš jų sodybos 32 dešimtines 302 sieksniai, arimai 355 dešimtines 1 054 sieksniai, pievos 290 dešimtinių 1 000 sieksnių, pelkėtos pievos 25 dešimtines 44 sieksniai, ganyklos 48 dešimtines 621 sieksnis, smėlynai 2 dešimtines 1 200 sieksnių, vandenys 5 dešimtines 1 176 sieksniai, keliai 4 dešimtines 1 423 sieksniai, kupstinė pelkė 1 dešimtinė 1 200 sieksnių, kapinės 500 sieksnių. Byloje Gučiūnų kaimo ūkininkų parašų nėra (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 134). Šio kaimo, tada priklausiusio Ukmergės apskrities Aluotų valsčiui, ūkininkai iš anksto susitarė su gretimų kaimų valstiečiais priešintis, jeigu atribojant žemę bus bandoma atimti dalį kaimo žemių. Ginčas kilo dėl 25 dešimtinių pievų ir ganyklų atrėžimo. Valstiečiai

atsisakė statyti ežiaženklus, iš samdomų asmenų, statančių ežiaženklus, atėmė kirvius ir bandė statomus ežiaženklus sunaikinti. Už tai kaimas buvo nubaustas: pas 38 ūkininkus 2 savaitėms apgyvendinti 77 asmenys (27 kareiviai, 30 atsargos kareivių ir 20 raitų dešimtininkų), 12 valstiečių atiduota tardytojui, kuris 6 iš jų suėmė. (Jučas M., Mulevičius L., Tyla A., p. 226).

Tais pačiais 1873 metais matininkas Ignotas Liausas nuo Tyzenhauzų valdomo Salų dvaro atribojo ir kai kurių kitų kaimų žemes: birželio 4 d. **Vaitkūnų** kaimui – 428 dešimtines 2 340 sieksnių, tarp jų sodybos 18 dešimtinų 1 104 sieksniai, arimai 221 dešimtinė 1 968 sieksniai, pievos 163 dešimtinės 1 728 sieksniai, ganyklos 12 dešimtinų 300 sieksnių, keliai 6 dešimtinės 200 sieksnių, pelkė 4 dešimtinės 60 sieksnių, smėlynai 2 dešimtinės 1 700 sieksnių, kapinės 60 sieksnių; Vaitkūnų kaimo ūkininkai atribojimo dokumentus pasirašyti atsisakė (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 159); liepos 20 d. **Naujasodės** kaimui – 338 dešimtines 1 400 sieksnių, iš jų sodybos 15 dešimtinų 43 sieksniai, arimai 177 dešimtinės 1 750 sieksnių, pievos 123 dešimtinės 1 057 sieksniai, ganyklos 4 dešimtinės 400 sieksnių, vandenys 6 dešimtinės 1 800 sieksnių, pelkė 5 dešimtinės 300 sieksnių, keliai 4 dešimtinės 1 200 sieksnių, smėlynai 1 dešimtinė 1 800 sieksnių, kapinės 250 sieksnių; byloje Naujasodės kaimo ūkininkų parašų nėra (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 157); liepos 25 d. **Taraldžių** kaimui – 542 dešimtines, tarp jų sodybos 25 dešimtinės 1 125 sieksniai, arimai 263 dešimtinės 875 sieksniai, pievos 175 dešimtinės 400 sieksnių, ganyklos 8 dešimtinės 600 sieksnių, samaninė pelkė 35 dešimtinės 400 sieksnių, kupstinė pelkė 25 dešimtinės 600 sieksnių, keliai 5 dešimtinės 1 200 sieksnių, smėlynai 3 dešimtinės 200 sieksnių, vandenys 1 400 sieksnių, kapinės 400 sieksnių; Taraldžių kaimo ūkininkai atribojimo dokumentus pasirašyti atsisakė (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 92); liepos 27 d. **Verksnionių** kaimui – 368 dešimtines 1 400 sieksnių, iš jų sodybos 13 dešimtinų 1 800 sieksnių, arimai 161 dešimtinė 2 000 sieksnių, pievos 140 dešimtinų 89 sieksniai, ganyklos 48 dešimtinės 291 sieksnis, keliai 2 dešimtinės 400 sieksnių, pelkė 2 dešimtinės 120 sieksnių, smėlynai 1 500 sieksnių; byloje Verksnionių kaimo ūkininkų parašų nėra (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 161); rugpjūčio 8 d. **Rimšionių** kaimui – 275 dešimtines 360 sieksnių, iš jų sodybos 12 dešimtinų 1 828 sieksniai, arimai 133 dešimtinės 33 sieksniai, pievos 107 dešimtinės 1 739 sieksniai, ganyklos 16 dešimtinų 710 sieksnių, smėlynai 2 dešimtinės 1 200 sieksnių, keliai 2 dešimtinės 100 sieksnių, kupstinė pelkė 1 950 sieksnių; byloje Rimšionių kaimo ūkininkų parašų nėra (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 113); rugpjūčio 13 d. **Krėlių** kaimui – 289 dešimtines 382 sieksnius, iš jų sodybos 12 dešimtinų 82 sieksniai, arimai 135 dešimtinės 1 200 sieksnių, pievos 132 dešimtinės 1 200 sieksnių, ganykla 4 dešimtinės 2 100 sieksnių, keliai 2 dešimtinės 300 sieksnių, smėlynai 1 dešimtinė 1 200 sieksnių, kupstinė pelkė 1400 sieksnių, kapinės 100 sieksnių; byloje Krėlių kaimo ūkininkų parašų nėra (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 95); rugpjūčio 25 d. **Žemių** kaimui – 124 dešimtines 1 820 sieksnių, tarp jų sodybos 7 dešimtinės 296 sieksniai, arimai 64 dešimtinės 712 sieksnių, pievos 49 dešimtinės 192 sieksniai, ganyklos 3 dešimtinės 50 sieksnių, keliai 1 770 sieksnių, vandenys 850 sieksnių, kapinės 200 sieksnių, smėlynai 150 sieksnių; byloje Žemių kaimo ūkininkų parašų nėra (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 125); rugsėjo 1 d. **Greviškių** kaimui – 98 dešimtines 1485 sieksnius, iš jų sodybos 3 dešimtinės 1000 sieksnių, arimai 50 dešimtinų

1100 sieksnių, pievos 41 dešimtinė 1075 sieksniai, ganyklos 2 dešimtines 600 sieksnių, keliai 1 dešimtinė 120 sieksnių; Greviškių kaimo ūkininkai atribojimo dokumentus pasirašyti atsisakė (*LVIA*, f. 526, ap. 6, b. 124); rugsėjo 3 d. **Samaniškio** viensėdžiui – 24 dešimtines 315 sieksnių; tarp jų sodyba 1 221 sieksnis, arimai 10 dešimtinių 315 sieksnių, pievos 12 dešimtinių 264 sieksniai, ganykla 1 dešimtinė, keliai 315 sieksnių; viensėdžio savininkas atribojimo dokumentus pasirašė (*LVIA*, f. 526, ap. 6, b. 148); rugsėjo 4 d. **Savičiškio** viensėdžiui – 31 dešimtinę 2 179 sieksnius, tarp jų sodyba 1 dešimtinė 629 sieksniai, arimai 14 dešimtinių 1 660 sieksnių, pievos 13 dešimtinių 1 430 sieksnių, ganykla 2 dešimtines 284i sieksniai, keliai 426 sieksniai; viensėdžio savininkas atribojimo dokumentus pasirašė (*LVIA*, f. 526, ap. 6, b. 145); rugsėjo 5 d. **Markūniškio** kaimui – 40 dešimtinių 2 040 sieksnių, iš jų sodybos 1 dešimtinė 2 216 sieksnių, arimai 27 dešimtinės 1 000 sieksnių, pievos 11 dešimtinių 393 sieksniai, keliai 560 sieksnių, vandenys 270 sieksnių (*LVIA*, f. 526, ap. 6, b. 102); rugsėjo 7 d. tam pačiam kaimui – 22 dešimtines 500 sieksnių, tarp jų sodybos 1 dešimtinė 100 sieksnių, arimai 10 dešimtinių 1 000 sieksnių, pievos 10 dešimtinių 1 220 sieksnių, ganykla 400 sieksnių, keliai 80 sieksnių (*LVIA*, f. 526, ap. 6, b. 101).

1878 m. rugsėjo 11 d. matininkas Liudvikas Petkevičius nuo Gudeniškio dvaro (dvarininkas Salmanovičius) **Tytelių** kaimui atskyrė 170 dešimtinių 90 sieksnių žemės, kurią sudarė 168 dešimtinės 940 sieksnių naudmenų. Byloje Tytelių kaimo ūkininkų parašų nėra (*LVIA*, f. 526, ap. 6, b. 2339).

1881 metais balandžio 28 d. matininkas Vadilenas Petkevičius nuo Kamajėlių dvaro (dvarininkai Rudaminos) atskyrė: **Labiškio** užsieniui – 24 dešimtines 896 sieksnius, iš jų sodybos 1 dešimtinė, arimai 12 dešimtinių 2 360 sieksnių, pievos 5 dešimtinės 1 600 sieksnių, ganyklos 4 dešimtines 1 432 sieksniai, keliai 364 sieksniai; kaip savininkas atribojimo dokumentus pasirašė Jonas Sirvydas (*LVIA*, f. 526, ap. 6, b. 2546); gegužės 4 d. **Tervydžių** kaimui atmatavo 21 sklypą, tačiau nei bendras jų plotas, nei eksplikacija byloje nepateikti. Tervydžių kaimo ūkininkai atribojimo dokumentus pasirašė (*LVIA*, f. 526, ap. 6, b. 2556); gegužės 26 d. **Špokiškio** kaimui – 141 dešimtinę 2 000 sieksnių, tarp jų sodybos 7 dešimtinės 600 sieksnių, arimai 80 dešimtinių 616 sieksnių, pievos 29 dešimtinės 1 400 sieksnių, ganyklos 19 dešimtinių 900 sieksnių, egllynas 4 dešimtinės 400 sieksnių, keliai 2 000 sieksnių, vandenys 400 sieksnių, kapinės 484 sieksniai; Špokiškio kaimo ūkininkai žemės atskyrimo dokumentus pasirašė (*LVIA*, f. 526, ap. 6, b. 2532).

Tais pačiais 1881 metais matininkas Ogodosijus Fugalevičius nuo Savičiūnų dvaro atskyrė: rugpjūčio 3 d. **Juodonių** kaimui – 414 dešimtinių 1 530 sieksnių (žemės eksplikacija nepateikta); Juodonių kaimo ūkininkai žemės atskyrimo dokumentus pasirašė (*LCVA*, f. 1250, ap. 3, b. 6068); rugpjūčio 6 d. **Kurkliėčių** kaimui – 217 dešimtinių 960 sieksnių, tarp jų sodybos 7 dešimtinės 1 855 sieksnių, arimai 126 dešimtinės 2119 sieksnių, pievos 31 dešimtinė 1 055 sieksniai, ganyklos 20 dešimtinių 1 854 sieksniai, kupstinė pelkė 29 dešimtinės 1 975 sieksniai, keliai 1 199 sieksniai, vandenys 664 sieksniai, duobės 349 sieksniai; už save ir neraštingus ūkininkus pasirašė Juozas Tumas (*LVIA*, f. 526, ap. 6, b. 626); rugpjūčio 7 d. **Petraukos** kaimui – 50 dešimtinių 1 090 sieksnių, kuriuos sudarė sodybos 5 dešimtinės 350 sieksnių, arimai 30 dešimtinių 803 sieksniai, pievos 6 dešimtinės

1 459 sieksniai, ganyklos 5 dešimtinės 974 sieksniai, pelkė 2 dešimtinės 930 sieksnių, keliai 1 374 sieksniai (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 5787).

1882 metais matininkas Adomas Taločka pradėjo atskirti kaimų žemę nuo Rokiškio dvaro (dvarininkė M. Pšezdzecka) valdų: liepos 27 d. **Vaičionių** kaimo I eilę – 180 dešimtinių 1 758 sieksnius, tarp jų sodybos 8 dešimtinės 1 500 sieksnių, arimai 129 dešimtinės 452 sieksniai, pievos 27 dešimtinės 866 sieksniai, ganyklos 12 dešimtinių 2 330 sieksnių, keliai 1 dešimtinė 760 sieksnių, smėlynai 1 dešimtinė 500 sieksnių, vandenys 210 sieksnių; Vaičionių kaimo ūkininkai atskyrimo dokumentus pasirašyti atsisakė; tai, kad kaimui skirtą žemę sudarė net 14 sklypų, aiškiai rodo, kad dalį kaimo žemių dvarininkė pasiliko (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 2446); rugsėjo 24 d. **Vaštakų** kaimui – 105 dešimtinės 256 sieksnius, iš jų sodybos 2 dešimtinės 2 000 sieksnių, arimai 55 dešimtinės 110 sieksnių, pievos 39 dešimtinės 36 sieksniai, ganyklos 5 dešimtinės 1 480 sieksnių, keliai 1 dešimtinė 1 820 sieksnių, smėlynai 2 010 sieksnių; Vaštakų kaimo ūkininkai atskyrimo dokumentus pasirašė (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 2744).

Tais pačiais 1882 metais A. Taločkos pradėtą darbą – kaimų atskyrimą nuo Rokiškio dvaro – tęsė matininkas Oskaras Šperlingas: rugsėjo 29 d. **Čižausko** viensėdžiui skyrė 31 dešimtinę 120 sieksnių, juose sodybos 1 dešimtinė 1 000 sieksnių, arimai 24 dešimtinės 444 sieksniai, pievos 3 dešimtinės 776 sieksniai, ganykla 1 dešimtinė 360 sieksnių, keliai 2 340 sieksnių; vienkiemio savininkas Mykolas Kazanavičius atribojimo dokumentus pasirašė (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 2303); spalio 6 d. **Žvirbliškių** kaimui – 64 dešimtinės, tarp jų sodybos 4 dešimtinės, arimai 36 dešimtinės 770 sieksnių, pievos 19 dešimtinių 1 200 sieksnių, ganykla 2 dešimtinės 760 sieksnių, keliai 1 dešimtinė 2 070 sieksnių; dar ginčytina žemė 5 dešimtinės 424 sieksniai; Žvirbliškių kaimo ūkininkai atribojimo dokumentų pasirašyti neatėjo (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 2592); spalio 10 d. **Žliubų** kaimui – 88 dešimtinės 720 sieksnių; iš jų sodybos 2 dešimtinės 1 800 sieksnių, arimai 59 dešimtinės 1 750 sieksnių, pievos 20 dešimtinių 600 sieksnių, ganyklos 5 dešimtinės 110 sieksnių, vandenys 710 sieksnių, keliai 550 sieksnių; ginčytinos žemės plotas nenurodytas; Žliubų kaimo ūkininkai atribojimo dokumentus pasirašyti atsisakė (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 2593); spalio 12 d. **Žališkių** kaimui – 23 dešimtinės 1 770 sieksnių, tarp jų sodybos 1 620 sieksnių, arimai 13 dešimtinių 2 170 sieksnių, pievos 7 dešimtinės 210 sieksnių, ganykla 1 680 sieksnių, keliai 1 620 sieksnių, vandenys 270 sieksnių; ginčytina žemė 8 dešimtinės 700 sieksnių; Žališkių kaimo ūkininkai atribojimo dokumentus pasirašyti atsisakė (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 2563); spalio 28 d. **Vaštakiškių** užsieniui – 29 dešimtinės 1 120 sieksnių – sodybos 1 dešimtinė 1 400 sieksnių, arimai 20 dešimtinių 1 440 sieksnių, pievos 5 dešimtinės 1 460 sieksnių, ganykla 1 dešimtinė 1 200 sieksnių, keliai 450 sieksnių; ginčytina žemė 3 dešimtinės 470 sieksnių; Vaštakiškių ūkininkų parašų byloje nėra (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 2576).

1883 metais matininkas Oskaras Šperlingas tęsė kaimų žemių atskyrimą nuo Rokiškio dvaro valdų: balandžio 28 d. **Kamajų** miesteliui – 112 dešimtinių 569 sieksnius, kuriuos sudarė sodybos 2 dešimtinės 750 sieksnių, arimai 68 dešimtinės 2 074 sieksniai, pievos 36 dešimtinės 797 sieksniai, ganykla 2 dešimtinės 1 308 sieksniai, keliai 1 dešimtinė 1 968 sieksniai, vandenys 872 sieksniai; ginčytinos

žemės plotas nenurodytas, tačiau byloje esanti nuoroda „I eilė“ ir, kad atskirtoji žemė net 28 sklypuose, akivaizdžiai rodo, kad dvarininkai nemažai žemių pasiliko; todėl nenuostabu, kad Kamajų miestelio ūkininkai atskyrimo dokumentus pasirašyti atsisakė (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 2681); gegužės 26 d. **Mickūnų** kaimui – 161 dešimtinę 1 475 sieksnius, šioje žemėje buvo sodybos 3 dešimtinės 1 700 sieksnių, arimai 102 dešimtinės 700 sieksnių, pievos 43 dešimtinės 1 985 sieksniai, ganykla 9 dešimtinės 2 380 sieksnių, keliai 1 dešimtinė, smėlynai 1 910 sieksnių, ginčytinos žemės plotas nenurodytas; Mickūnų kaimo ūkininkų parašų byloje nėra (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 3051); birželio 1 d. **Totōriškių** kaimui – 122 dešimtines, iš jų sodybos 4 dešimtinės 300 sieksnių, arimai 86 dešimtinės 935 sieksniai, pievos 24 dešimtinės 1 850 sieksnių, ganykla 4 dešimtinės 1810 sieksnių, keliai 1 dešimtinė 2 305 sieksnių; ginčytina žemė 4 dešimtinės 1 560 sieksnių; Totōriškių kaimo ūkininkai atribojimo dokumentų pasirašyti neatėjo (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 2623); birželio 13 d. **Vilkėlišio** viensėdžiui – 8 dešimtines 1 200 sieksnių, iš jų sodyba 940 sieksnių, arimai 5 dešimtinės 1 540 sieksnių, pievos 2 dešimtinės 820 sieksnių, keliai 300 sieksnių; vienkiemio savininkas atskyrimo dokumentus pasirašyti atsisakė (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 2753); liepos 19 d. **Kraūpių** kaimui – 368 dešimtines, jose sodybos 15 dešimtinių 530 sieksnių, arimai 183 dešimtinės 1 877 sieksniai, pievos 140 dešimtinių 1 545 sieksniai, ganyklos 24 dešimtinės 1 284 sieksniai, keliai 2 dešimtinės 200 sieksnių, smėlynai 1 dešimtinė 50 sieksnių, vandenys 1 714 sieksnių, ginčytinos žemės plotas nenurodytas; Kraūpių kaimo ūkininkai atribojimo dokumentus pasirašyti atsisakė (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 2631); liepos 23 d. **Vinkšnynės** užsieniui – 35 dešimtines 80 sieksnių, tarp jų sodybos 1 dešimtinė, arimai 19 dešimtinių 1361 sieksnis, keliai 361 sieksnis, vandenys 199 sieksniai; ginčytina žemė 14 dešimtinių 650 sieksnių; Vinkšnynės ūkininkų parašų byloje nėra (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 2676); liepos 27 d. **Dimitrėlišio** užsieniui – 9 dešimtines 460 sieksnių, iš jų sodybos 540 sieksnių, arimai 6 dešimtinės 2 270 sieksnių, pievos 2 dešimtinės 50 sieksnių, ginčytinos žemės plotas nenurodytas; Dimitrėlišio ūkininkai atskyrimo dokumentų pasirašyti neatvyko (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 2616); liepos 28 d. **Aukštakalnių** kaimui (I eilė) – 384 dešimtines 1780 sieksnių, iš jų sodybos 12 dešimtinių 900 sieksnių, arimai 244 dešimtinės 740 sieksnių, pievos 89 dešimtinės 2 380 sieksnių, ganyklos 30 dešimtinių 705 sieksniai, smėlynai 3 dešimtinės 1 210 sieksnių, keliai 3 dešimtinės 145 sieksniai, samaninė pelkė 1 dešimtinė 500 sieksnių; ginčytina žemė 30 dešimtinių 1 000 sieksnių; Aukštakalnių kaimo ūkininkai atskyrimo dokumentus pasirašyti atsisakė (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 2630); rugpjūčio 20 d. **Kęstutiškio** viensėdžiui – 41 dešimtinę 1 920 sieksnių; šioje žemėje sodybos 1 dešimtinė 380 sieksnių, arimai 26 dešimtinės 266 sieksniai, pievos 12 dešimtinių 850 sieksnių, ganykla 1 dešimtinė 1 092 sieksniai, keliai 1 230 sieksnių; vienkiemio savininkas atskyrimo dokumentų pasirašyti neatvyko (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 2055); rugsėjo 3 d. **Petkūnų** kaimui – 60 dešimtinių 2 100 sieksnių, tarp jų sodybos 1 dešimtinė 2 100 sieksnių, arimai 35 dešimtinės 2 301 sieksnis, pievos 19 dešimtinių 1 680 sieksnių, ganykla 3 dešimtinės 87 sieksniai, keliai 1 362 sieksniai; ginčytinos žemės plotas nenurodytas; Petkūnų kaimo ūkininkai atribojimo dokumentų pasirašyti neatėjo (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 2655).

1884 m. balandžio 2 d. matininkas Pavlovas nuo Rokiškio dvaro (dvarininkė M. Pšezdzecka) atskyrė **Vaičionių** kaimo II eilę, tai yra žemę laisvajam žmogui Silvestrui Ropeikai – 29 dešimtines 1 814 sieksnių; juos sudarė sodyba 1 dešimtinė 1 667 sieksniai, arimai 19 dešimtinių 1 585 sieksniai, pievos 7 dešimtinės 561 sieksnis, ganykla 2 000 sieksnių, keliai 541 sieksnis, smėlynai 240 sieksnių, vandenys 20 sieksnių; už neraštingą savininką jo prašymu pasirašyta kito. (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 2747).

1888 m. rugpjūčio 29 d. matininkas Julianas Grinbergas nuo Alsetės dvaro (dvarininkas Petuchas) atskyrė **Pašilės** kaimui – 66 dešimtines 1 917 sieksnių, iš jų sodybos 3 dešimtinės 640 sieksnių, arimai 36 dešimtinės 1 330 sieksnių, pievos 17 dešimtinių 837 sieksniai, ganyklos 8 dešimtinės 1 800 sieksnių, keliai 2 110 sieksnių. Pašilės kaimo ūkininkai atskyrimo dokumentus pasirašyti atsisakė (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 2923).

1889 metais matininkas Dmitrijus Paškovas nuo Rokiškio dvaro atskyrė: gegužės 11 d. **Laukagalių** užusieniui – 49 dešimtines 1 918 sieksnių, tarp jų sodybos 1 dešimtinė 746 sieksniai, arimai 29 dešimtinės 821 sieksnis, pievos 8 dešimtinės 1 312 sieksnių, ganyklos 10 dešimtinių 1 396 sieksniai, keliai 1 043 sieksniai; tai, kad atskirtoji žemė net 22 sklypuose, rodo, kad nemažai žemių palikta dvarininkams; Laukagalių ūkininkai atskyrimo dokumentų pasirašyti neatėjo (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 2987); rugsėjo 21 d. **Gavėniškio** užusieniui – 11 dešimtinių 1 920 sieksnių (5 sklypai), juose yra sodybos 1 350 sieksnių, arimai 9 dešimtinės 1 100 sieksnių, pievos 1 dešimtinė 790 sieksnių, smėlynai 940 sieksnių, keliai 300 sieksnių; Gavėniškio ūkininkai atskyrimo dokumentus pasirašyti atsisakė (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 2980).

1894 m. lapkričio 22 d. matininkas Adomas Taločka nuo Rokiškio dvaro atskyrė **Kęstutiškio** viensėdžiui – 46 dešimtines 2345 sieksnių, tarp jų sodyba 1 dešimtinė 380 sieksnių, arimai 27 dešimtinės 768 sieksniai, pievos 14 dešimtinių 1 375 sieksniai, lapuočių miškas 1 dešimtinė 2 300 sieksnių, ganykla 1 dešimtinė 1 092 sieksniai, keliai 1 230 sieksnių; beje, tai antras bandymas atskirti šio vienkiemio žemę; vienkiemio savininkas atskyrimo dokumentus pasirašė (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 3093).

1895 metų rugsėjo 13 d. matininkas Adomas Taločka nuo Rokiškio dvaro atskyrė **Varlių** kaimui – 202 dešimtines 1 616 sieksnių, iš jų sodybos 5 dešimtinės, arimai 125 dešimtinės 460 sieksnių, pievos 62 dešimtinės 1 876 sieksniai, ganyklos 6 dešimtinės 1 100 sieksnių, keliai 1 dešimtinė 1 570 sieksnių, smėlynai 1 dešimtinė 1 400 sieksnių. Varlių kaimo ūkininkai atskyrimo dokumentus pasirašyti atsisakė (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 2740).

1897 m. spalio 8 d. matininkas Adomas Taločka nuo Rokiškio dvaro atskyrė **Kamšiškių** viensėdžiui – 40 dešimtinių 1 800 sieksnių, tarp jų sodybos 1 dešimtinė 980 sieksnių, arimai 22 dešimtinės 1 504 sieksniai, pievos 14 dešimtinių 100 sieksnių, ganykla 2 dešimtinės 166 sieksniai, keliai 1 180 sieksnių, vandenys 270 sieksnių. Vienkiemio savininkas atskyrimo dokumentus pasirašė (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 3127).

1900 m. gegužės 25 d. matininkas Adomas Taločka nuo Rokiškio dvaro atskyrė **Čižų** kaimui – 130 dešimtinių 2 310 sieksnių, tarp jų sodybos 8 dešimtinės

100 sieksnių, arimai 75 dešimtinės 1 322 sieksniai, pievos 38 dešimtinės 2 010 sieksnių, ganykla 2 dešimtinės 1 150 sieksnių, smėlynai 3 dešimtinės 104 sieksniai, keliai 3 dešimtinės 24 sieksniai. Kadangi atskirtoji žemė 9 sklypuose, aišku, kad dalis žemių liko dvarui. Čižų kaimo ūkininkai atskyrimo dokumentus pasirašyti atsisakė (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 3145).

1908 m. rugpjūčio 8 d. matininkas Adomas Taločka nuo Rokiškio dvaro valdų **Kuokšių** kaimui atskyrė 272 dešimtines 1 805 sieksnius žemės – sodybos 18 dešimtinių 1 700 sieksnių, arimai 181 dešimtinė 1 170 sieksnių, pievos 56 dešimtinės 725 sieksniai, ganykla 10 dešimtinių 45 sieksniai, pelkė 2 dešimtinės 940 sieksnių, keliai 2 dešimtinės 575 sieksniai, vandenys 1 dešimtinė 450 sieksnių. Nuoroda „I eilė“ ir 9 sklypai patvirtina, kad dalį kaimo žemių pasiliko dvaras. Kuokšių kaimo ūkininkai atskyrimo dokumentus pasirašyti atsisakė (LVIA, f. 526, ap. 6, b. 3183).

Manau, kad iš pateiktų dokumentų išvalgus skaitytojas suprato, kurių dvarų savininkai buvo mažiausiai geranoriški kaimų ūkininkų atžvilgiu. Stolypino reforma, Lietuvoje vykdyta 1907–1915 metais, buvo tam tikras etapas naikinant baudžiosvokus ir stiprinant ūkininkų ūkius. Ūkininkai, besikeliantys į vienkiemius, buvo valdžios skatinami ir remiami. Kiekvienam iš jų buvo skirta nusikirsti po 25 medžius statybinei medžiagai pasiruošti. Daugelis ūkininkų prašė skirti papildomai dar 25, o kai kurie – ir 50 medžių. Tačiau papildomai medžių buvo skirta tik tiems, kurie prašė ir pinigines paskolas. Šią beprocentinę paskolą reikėjo pradėti gražinti po 5 metų, o per dešimt metų kasmet išmokėti po 10 procentų paskolos sumos. Paskolų prašymo ir skyrimo dokumentai dažniausiai yra kaimų skirstymo bylose ir tik atskirais atvejais tam sudarytos atskiros bylos – Bogušiškių (Baūšiškių) kaimas (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 6031). Beje, paimtos paskolos taip ir liko negražintos – mat prasidėjo Pirmasis pasaulinis karas ir Lietuvą okupavo kaizerinė Vokietija.

Kaimui skirstantis į vienkiemius buvo atsižvelgiama į žemės našumą: pasiliekančios kaimavietėje – geriausioje (daržų) žemėje, jos gaudavo mažiau, o išsikeliančios į galulaukes prastesnę žemę – jos gaudavo daugiau. Žemių vertinimo kriterijai buvo nustatomi vietoje kiekvienam konkrečiam atvejui. Tai darydavo matininkas, tardamasis su kaimo ūkininkais.

Pirmasis į vienkiemius išskirstytas kaimas – **Bogušiškių (Baūšiškiai)**. Tai 1908 m. gruodžio 22 d. atliko matininkas Ivanas Salienekas, 8 ūkininkams (šeimoms), skirdamas nuo 2 dešimtinių 434 sieksnių iki 51 dešimtinės 2 307 sieksnių žemės (LCVA, f. 1250, ap. 4, b. 10/168). Šio kaimo ūkininkai prašė paskolų: 2 – po 50 rublių, 5 – po 150 rublių, 1 – 200 rublių ir jas gavo (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 6031).

1910 m. sausio 18 d. matininkas Kotovas išskirstė **Tytelių** kaimą: 20 asmenų (arba šeimų) skirta nuo 200 sieksnių iki 18 dešimtinių 2 130 sieksnių žemės. 11 ūkininkų prašė paskolų po 150 rublių ir jas gavo, 9 iš jų dar ir po 25 medžius papildomai (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 6208).

1910 m. spalio 2 d. matininkas Puzinavičius išskirstė **Žliubų** kaimą: 4 ūkininkams skirta nuo 9 dešimtinių 1 697 sieksnių iki 31 dešimtinės 2 293 sieksnių žemės (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 6232). 1910 metais dar išskirstyti **Pāpiškių** kaimas:

8 asmenims (šeimoms) skirta nuo 1 dešimtinės 1 177 sieksnių iki 44 dešimtinių 117 sieksnių žemės (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 6143) ir **Pročkių** kaimas: 9 ūkininkams skirta nuo 3 dešimtinių 254 sieksnių iki 28 dešimtinių 846 sieksnių žemės. Pastarojo kaimo ūkininkai taip pat gavo po 150 rublių paskolos ir papildomai 25 medžius (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 6143).

1911 m. kovo 11 d. matininkas Leonidas Oleškevičius išskirstė **Naujasodės** kaimą: 36 asmenims (šeimoms) skirta nuo 209 sieksnių iki 25 dešimtinių 35 sieksnių žemės (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 6127, ap. 4, b. 10/155).

1911 metų gegužės 16 d. matininkas Kotovas išskirstė **Kremėsiškių** kaimą: 5 asmenims (šeimoms) skirta nuo 1 dešimtinės 14 sieksnių iki 29 dešimtinių 1335 sieksnių žemės (LCVA, f. 1250, ap. 4, b. 10/106).

1911 m. lapkričio 6 d. matininkas Leonidas Oleškevičius išskirstė **Taraldžių** kaimą: 59 asmenims (šeimoms) skirta nuo 1 dešimtinės iki 25 dešimtinių 144 sieksnių žemės (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 6207, ap. 4, b. 10/168). Dar 1911 metais išskirstyti: **Petkūnų** kaimas: 5 ūkininkams skirta nuo 7 dešimtinių 880 sieksnių iki 17 dešimtinių 240 sieksnių žemės (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 6154) ir **Viktariškio** viensėdis (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 6222).

1913 m. rugpjūčio 26 d. išskirstytas **Juodonių** kaimas: 29 asmenims (šeimoms) skirta nuo 458 sieksnių iki 41 dešimtinės 1 945 sieksnių žemės. Šio kaimo gyventojai bendram naudojimui pasiliko: ganyklą – 20 dešimtinių 92 sieksniai, mišką – 3 dešimtinės 1 109 sieksniai, durpyną – 2 dešimtinės 742 sieksniai ir žvyryną 1 200 sieksnių (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 6068).

1913 m. rugsėjo 12 d. matininkas Balodas išskirstė **Nečiūnų (Nečiūniškių)** kaimą: 12 ūkininkų žydų skirta nuo 4 dešimtinių 1 921 sieksnio iki 21 dešimtinės 2 156 sieksnių žemės (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 6327).

1913 m. gruodžio 17 d. matininkas Kotovas išskirstė **Duokiškio** miestelio žemes: 11 asmenų (šeimų) skirta nuo 464 sieksnių iki 24 dešimtinių 249 sieksnių. 9 ūkininkai paėmė 150 rublių paskolas ir gavo papildomai medžių: 7 po 25, 2 po 50 (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 6042).

1914 m. vasario 7 d. išskirstytas **Radžionių** kaimas: 15 asmenų (šeimų) skirta nuo 1 dešimtinės 1662 sieksnių iki 38 dešimtinių 700 sieksnių žemės (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 6168). 1914 m. lapkričio 23 d. matininkas Vigelis išskirstė **Narbūčių** kaimą: 6 asmenims skirta nuo 2 dešimtinių 590 sieksnių iki 32 dešimtinių 700 sieksnių žemės (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 6131).

1915 metais matininkas Dobkevičius išskirstė **Nečionių** kaimą: 15 asmenų (šeimų) skirta nuo 26 sieksnių iki 23 dešimtinių 1484 sieksnių žemės (LCVA, f. 1250, ap. 4, b. 10/167). Dar teko rasti nuorodą, kad prieš Pirmąjį pasaulinį karą į vienkiemius išskirstytas ir **Kalvių** kaimas (LCVA, f. 1250, ap. 2, b. 1035).

Tenka pažymėti, kad Kamajų valsčiuje Stolypino reformos metu į vienkiemius išskirstyta kur kas mažiau kaimų negu kad tiesiogiai su Kuršu besiribojančiuose valsčiuose (Obėlių, Panemūnio, Júodupės). Lietuvai atsikovojus nepriklausomybę imtasi pertvarkyti žemės ūkį. 1922 metais Steigiamasis seimas priėmė žemės reformos įstatymą. Pagal šį įstatymą buvo nusavinta didžioji dalis dvarų žemės, nes absoliuti dvarininkų dauguma Lietuvos nepriklausomybės nepalaikė. Dvarininkams buvo paliekama 80 ha žemės ir tik viename dvare. Jeigu dvarininkas turėjo kelis

dvarus, antras ir tolimesni dvarai būdavo nusavinami ir visiškai išparceliuojami. Dvarų parceliavimui ruošiasi iš anksto – kai kurie valsčiaus teritorijoje buvę dvarai (Davaišiškis, Urboniškis) apmatuoti jau 1920 metais. Parceliuojamų dvarų žeme pirmiausia buvo aprūpinami Lietuvos kariuomenės savanoriai, po jų šių dvarų darbininkai, dar vėliau – artimiausių kaimų bežemiai ir mažažemiai. Savanoriai žemę gavo nemokamai (bet be teisės ją parduoti ar dovanoti be valdžios leidimo), o visi kiti naujakuriai turėjo valstybei mokėti išperkamuosius mokesčius (už 1 ha I rūšies žemės 180–252 litus, II rūšies – 90–126 Lt, III – 36–54, IV – 18–27 Lt). Išperkamieji mokesčiai buvo išdėstyti 36 metams (Lietuva, *Lietuvių enciklopedija*, Vilnius, 1990, t. 15, p. 181).

1923 m. spalio 26 d. išskirstytas **Greviškių** dvaras: penkiems naujakuriams skirta nuo 13,99 ha iki 16 ha žemės; dvylikai Rimšionių kaimo mažažemių skirta nuo 2 ha iki 5,75 ha; devyniems Vaitkūnų kaimo bežemiams ir mažažemiams skirta nuo 2 iki 5,5 ha; vienam Salų bežemiui ir vienam Urboniškio dvaro mažažemiui skirta po 2 ha žemės (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 5780).

1924 m. gegužės 10 d. matininkas Julijonas Janulevičius iš varžytynių išpardavė 38,46 ha ploto Salų dvaro pievą *Kumponas*, ją suskirstęs 1–2 ha ploto sklypeliais. Pažymėtina, kad dalį sklypelių nupirko už valsčiaus ribų esančių (Beragių, Guminių, Naujūku, Pūnkiškių, Šerėlių, Verleriškių, Viluinių) kaimų gyventojai. Už 1 ha pievos mokėta nuo 520 iki 1 235 litų (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 5785). 1924 m. birželio 14 d. matininkas Julijonas Janulevičius pateikė **Petrōšiškio** dvaro išskirstymo projektą: 70 ha žemės palikta pavyzdiniam ūkiui steigti, 3 dvaro darbininkams skirta: 8,58 ha, 8,73 ha ir 9,56 ha žemės; 11 Vabolių ir Žeimių kaimo ūkininkų skirta nuo 6,89 ha iki 7 ha žemės; 5 bežemiams amatininkams skirta po 2 ha žemės; 6 gretimų kaimų mažažemiams skirtas nuo 2 ha iki 4 ha žemės priedas (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 5787). 1924 metų liepos 4 d. matininkas Juozas Cybavičius iš varžytynių pardavė Salų dvaro pievą *Užusienis* 4,48 ha. Nupirko Antanas Jurkštas ir Kazys Jurkštas (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 5784).

Pagal 1925 metų sausio 24 dienos projektą (matininkas Juozas Cybavičius) išskirstytas Pšezdzeckiams priklausęs **Davainiški** dvaras. 15 naujakurių skirta nuo 11,27 ha iki 19,06 ha (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 5775). Pažymėtina, kad per 17 metų (1925–1942) pasikeitė net du trečdaliai Davainiški kaimo ūkininkų. Matyt, dauguma naujakurių buvo nepasiruošę ūkininkauti savanoriai. Taip manyti leidžia ir nebūdingos šiam kraštui naujakurių pavardės. Pagal 1925 metų sausio 26 dienos projektą (matininkas Juozas Cybavičius) išskirstytas Pšezdzeckiams priklausęs **Urboniški** dvaras. 16 naujakurių skirta nuo 11,61 ha iki 26,46 ha žemės. 16 gretimo Krėlių kaimo ūkininkų skirtas nuo 2 ha iki 7 ha žemės priedas. Urboniški dvaro vietoje išikūrė **Kerėlių** kaimas (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 5776). 1925 metais matininkas Stepas Pilkauskas išskirstė **Salų** dvarą – 47 asmenims skirta nuo 0,5 ha iki 15,39 ha žemės, 93,70 ha žemės palikta pavyzdiniam ūkiui kurti (vėliau – Žemės ūkio mokyklos mokomasis ūkis), 8,67 ha skirta Salų bažnyčiai, 3,81 ha – žuklystės įmonei, 3,31 ha – pradžios mokyklai (LCVA, f. 1250, ap. 4, b. 10/184).

1926 metų gegužės 27 d. matininkas Povilas Sirvydas išskirstė Feodosijui Fugalevičiui priklausiusį **Gintėnių** palivarką: 1 mažažemiui ir 2 gretimų kaimų

bežemiams skirta: 15,20 ha, 18,53 ha ir 20,45 ha; 23,80 ha žemės perduota Miškų departamentui (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 5794).

1927 metais matininkas Povilas Sirvydas išskirstė **Kamajų** dvarą. Dvarininkui Reinoldui Pšezdzeckiui palikta 82,65 ha žemės. 69 asmenims skirta nuo 1 ha iki 15,28 ha. 20 sklypų palikta valstybės žinioje. Vaičionių kaimo mažažemiams skirta 19,255 ha, Rūdžių kaimo mažažemiams – 11,564 ha (LCVA, f. 1250, ap. 4, b. 10/200). Tikėtina, kad tarp naujakurių būta ir savanorių, nes buvusioje dvaro žemėje įsikūrė **Kariūnų** kaimas.

1929 m. birželio 12 d. išskirstytas Jonui Masiuliui priklausęs **Gūdiškio** dvaras. Išskirstymo projektą įvairiu metu rengė net 3 matininkai: A. Radzevičius, Povilas Sirvydas, Jurgis Šeštokas. Savininkui J. Masiuliui palikta 80 ha, dar 70 ha žemės palikta valstybės žinioje. Tikėtina, kad vėliau ši žemė gražinta savininkui, mat tuo metu dvarininkams paliekamos žemės plotas padidintas nuo 80 iki 150 ha. 8 ha žemės skirta bežemiui kariui iš Kauno. 11 gretimų (Minčiūnų, Raugų ir Radžionių) kaimų mažažemių skirtas 1–3 ha žemės priedas (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 5806).

Lygiagrečiai su dvarų parceliavimu buvo tęsiamas Stolypino reformos metu pradėtas kaimų skirstymas į vienkiemius. Tebegaliojo skiriamas sklypo dydžio priklausomybė nuo žemės našumo (rūšies). 1921 m. kovo 1 d. Nikodemus Sakalauskas išskirstė **Gučiūnų** kaimą. 74 asmenims (šeimoms) skirta nuo 0,40 ha iki 27,43 ha žemės (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 5774).

1922 m. rugsėjo 9 d. matininkas Povilas Sirvydas išskirstė **Krylių** kaimą: 17 ūkininkų skirta nuo 5,39 ha iki 16,69 ha žemės (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 5777). 1922 m. spalio 28 d. matininkas Povilas Sirvydas išskirstė **Verksnionių** kaimą: 32 asmenims (šeimoms) skirta nuo 0,02 ha iki 30,25 ha žemės (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 5778). 1922 m. lapkričio 24 d. matininkas P. Povilius išskirstė **Pašilės** kaimą: 7 asmenims (šeimoms) skirta nuo 0,45 ha iki 20,07 ha žemės. Kaimo mažažemiams iš Skrebiškio dvaro skirta 17,014 ha žemės (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 5779).

1924 m. kovo 27 d. matininkas Stepas Pilkauskas išskirstė **Mikniūnų** kaimą: 35 asmenims (šeimoms) skirta nuo 0,0798 ha iki 26,05 ha. Dėl kilusių ginčų išskirstymo projektą taisė matininkas Julijonas Janulevičius, dar vėliau projektas koreguotas teismuose. Kaimo mažažemiams skirta 43,14 ha žemės (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 5786).

1925 m. rugsėjo 9 d. išskirstyti **Čypiškio, Gaveikynės, Girėlės, Kraupiankos, Motūzų ir Steponāvos** vienkiemiai. 5 bežemiams skirta nuo 8,06 ha iki 17 ha žemės. Dar 25 gretimų (Čypiškio, Kraūpių, Morkūniškio, Mieliūnų, Rūdžių) kaimų mažažemiams skirtas 1,5 ha–6,75 ha žemės priedas (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 5789). 1925 metų lapkričio mėnesį matininkas Gabdankas užbaigė **Petraukos** kaimo skirstymą: 8 asmenims (šeimoms) skirta nuo 1,39 ha iki 9,67 ha žemės (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 5787). 1925 metais išskirstytas ir **Rimšionių** kaimas: 38 asmenims (šeimoms) skirta nuo 1,06 ha iki 23,14 ha. 8 mažažemiai ir 2 bežemiai gavo žemės iš Greviškių dvaro, 3 mažažemiai – iš Petrošiškio dvaro (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 5791).

1927 m. liepos 15 d. išskirstytas **Vaitkūnų** kaimas: 56 asmenims (šeimoms) skirta nuo 0,02 ha iki 23,49 ha. 5 mažažemiai gavo 2–5,5 ha žemės priedą iš Greviškių dvaro (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 5796). 1927 m. spalio 13 d. išskirstytas

Vabolių kaimas: 8 ūkininkams skirta nuo 10,50 ha iki 49,64 ha žemės. 2 mažaziemiai gavo 3–4,5 ha priedą iš žemės reformos fondo. Šio kaimo ūkininkai atkakliai bylinėjosi su valstybinių miškų atstovais dėl Vabolių beržynės (18,3995 ha) bei Vinkšnynės (6,6067 ha) ir laimėjo. Vyriausiasis Tribunolas šiuos plotus priskyre Vabolių kaimui, o miškas kaip valstybės nuosavybė iškertamas (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 5793).

1928 m. lapkričio 17 d. matininkas Povilas Sirvydas išskirstė **Mickūnų** kaimą: 9 asmenims (šeimoms) skirta nuo 0,63 ha iki 35,76 ha žemės. Kaimo gyventojai ilgai ir nesėkmingai bylinėjosi su Miškų departamentu dėl servitutų (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 5792). 1928 m. lapkričio 29 d. matininkas Povilas Sirvydas užbaigė skirstyti **Kuokšių** kaimą: 31 asmeniui (šeimoms) skirta nuo 0,04 ha iki 19,23 ha žemės. Dar 1904 metais grafas Pšezdzeckis atėmė 69 dešimtines kaimo pievų. Dėl jų ilgai ir nesėkmingai bylinėtasi – jau Nepriklausomoje Lietuvoje žemės tvarkymo komisija 1925 metų rugpjūčio 7 d. kaimo protestą atmetė ir ginčytiną plotą pripažino valstybės nuosavybe (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 5789).

1930 m. rugsėjo 25 d. matininkas Povilas Sirvydas išskirstė **Mazėikiškio** kaimą: 4 ūkininkams skirta nuo 32,66 ha iki 40,59 ha žemės (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 6310). 1930 metais matininkas Jurgis Šeštokas išskirstė **Lapiėnių** kaimą: 13 asmenų (šeimų) skirta nuo 0,46 ha iki 30,63 ha žemės (LCVA, f. 1250, ap. 4, b. 10/173).

1931 m. spalio 17 d. matininkas Jurgis Šeštokas išskirstė **Žemių** kaimą: 17 asmenų (šeimų) skirta nuo 0,03 ha iki 19,23 ha. Iš žemės reformos fondo kaimo mažaziemiams skirta 25,40 ha žemės (LCVA, f. 1250, ap. 4, b. 10/134). 1931 m. lapkričio 8 d. matininkas Jurgis Šeštokas išskirstė **Mieliūnų** kaimą: 15 asmenų (šeimų) skirta nuo 0,03 ha iki 36,07 ha. 7 mažaziemiams skirtas 2,5–4 ha priedas iš Girelės vienkiemio (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 6547).

1932 m. gegužės 5 d. matininkas Povilas Sirvydas išskirstė **Paūnksnių** kaimą: 10 asmenų (šeimų) skirta nuo 1,96 ha iki 48,32 ha (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 6284).

1934 m. birželio 28 d. matininkas Liudvikas Petkovskis išskirstė **Minčiūnų** kaimą: 23 asmenims (šeimoms) skirta nuo 0,15 ha iki 25,22 ha žemės. 7 mažaziemiams skirtas 1–3 ha priedas iš Gudiškių dvaro (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 6449).

1935 m. kovo 15 d. matininkas Povilas Sirvydas išskirstė **Kraūpių** kaimą: 39 asmenims (šeimoms) skirta nuo 0,03 ha iki 38,59 ha (LCVA, f. 1250, ap. 4, b. 10/127). Pakalnių kaimo byloje yra nuoroda, kad 1936 metais išskirstytas **Ažūbalių** kaimas (LCVA, f. 1250, ap. 2, b. 1035).

1938 m. rugpjūčio 18 d. matininkas Jonas Norinkevičius išskirstė **Pakalnių** kaimą. 7 asmenims skirta nuo 1,19 ha iki 2,40 ha žemės (LCVA, f. 1250, ap. 2, b. 1035). 1938 m. rugsėjo 1 d. matininkai Feliksas Klemerauskas ir Feliksas Strazdas išskirstė **Mikšiškio** kaimą: 5 asmenims ir 1 šeimai skirta nuo 2,05 ha iki 16,16 ha žemės. Kaimo skirstymas užsitęsė dėl teismų tarp giminių (LCVA, f. 1250, ap. 3, b. 13346). 1938 metais matininkas Strazdas išskirstė **Čižiškio** kaimą: 6 asmenims (šeimoms) skirta nuo 0,50 ha iki 14,22 ha (LCVA, f. 1250, ap. 4, b. 10/14) ir **Juřkiškio** kaimą: 7 asmenims (šeimoms) skirta nuo 6,82 ha iki 30,44 ha žemės (LCVA, f. 1250, ap. 2, b. 1049).

1939 metais matininkas Jonas Norinkevičius išskirstė **Vaštakų** kaimą: 11 asmenų (šeimų) skirta nuo 1 ha iki 20,82 ha žemės (*LCVA*, f. 1250, ap. 2, b. 1037).

Šiame straipsnyje pateikta žemėvaldos kaita, susijusi su įvairių valdžių vykdytomis reformomis. Reikia nepamiršti, kad vyko ir šeiminė kaita – iš sens-tančių tėvų žemė pereinavo sūnui (sūnums) arba žentui. Vyko ir žemės pirkimas, pardavimas, taip pat ir žemės pardavimas iš varžytynių. Tik apie ūkininkų žemės pardavimą iš varžytynių duomenų archyvuose rasti nepavyko nei iš Kamajų, nei Panemunėlio, nei gimtojo Juodupės valsčiaus, kur iš žmonių pasakojimų žinau ne vieną tokį atvejį.